

VALOMERKKI

Perehdytyskoulutus

HYTE-koordinaattori Tellu Rosenqvist

HYTE-yksikkö, Satakunnan hyvinvointialue

tellu.rosenqvist@sata.fi, 044 701 0579

Alkoholilaki

- **83§ alkoholipitoisen aineen hallussapito**
- Henkilö, joka on 20 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa väkevää alkoholijuomaa. Henkilö, joka on 18 vuotta nuorempi, ei saa pitää hallussa mietoa alkoholijuomaa.
- **84 § Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen**
- Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

Järjestyslaki

- **4 § (15.7.2005/582) Päihdyttävän aineen nauttiminen**
- Päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa, rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitetulla rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa

Lastensuojelulaki

25 § (12.2.2010/88) Ilmoitusvelvollisuus

Jonkin seuraavista tahoista palveluksessa tai luottamustoimessa oleva, vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä esim. seuraavissa paikoissa:

- sosiaali- ja terveydenhuolto tai lasten päivähoito
- opetustoimi
- nuorisotoimi
- poliisitoimi
- palo- ja pelastustoimi
- sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottaja
- opetuksen tai koulutuksen järjestäjä
- seurakunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta
- vastaanottokeskus
- koululaisten aamu- tai iltapäivätoimintaa harjoittava yksikkö

Lastensuojelulaki

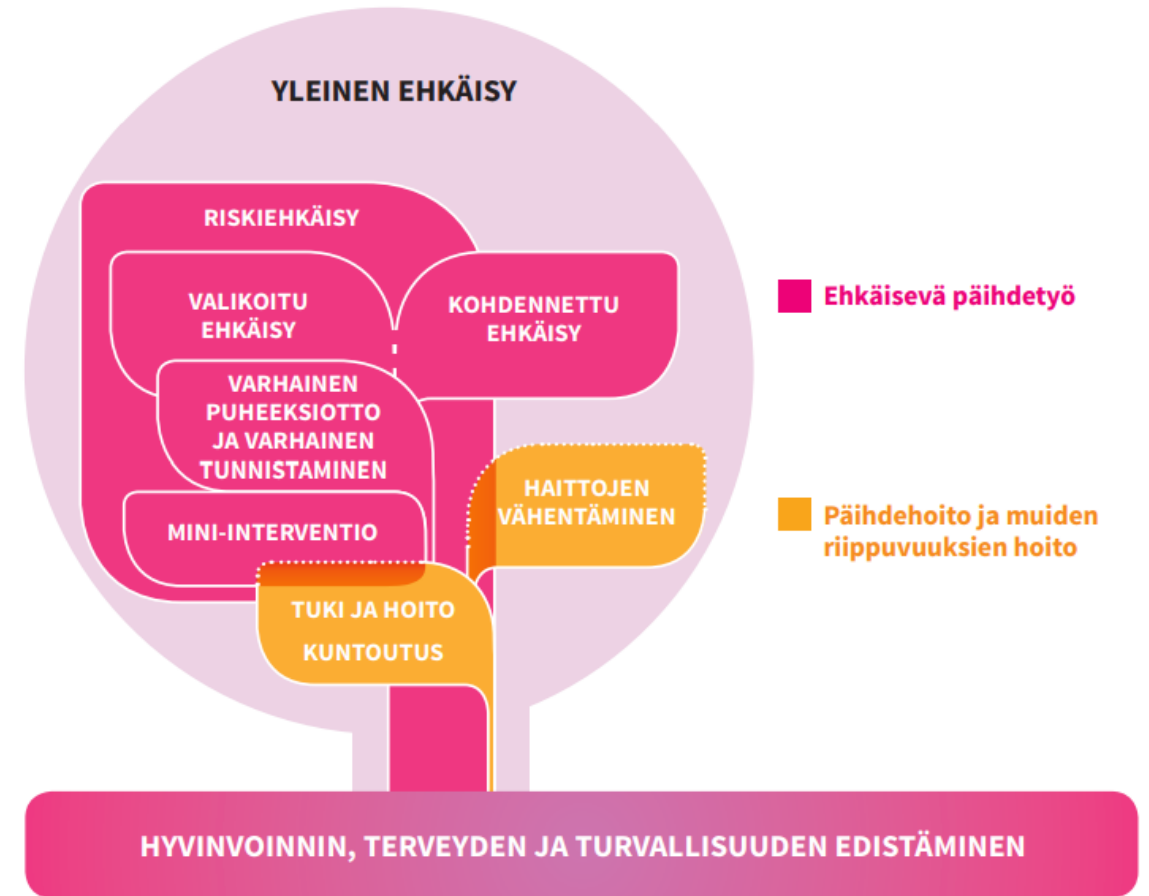
- **2 § Vastuu lapsen hyvinvoinnista**
- Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.
- Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin.
- Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Jäljempänä tässä laissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä

Ehkäisevä päihdetyö

Keskustele vieressä istuvan kanssa:

1. Minkälaista ehkäisevää (päihde)työtä olet tehnyt/teet työssäsi?
2. Miksi ehkäisevä työ on tärkeää?

Kuva 1. Ehkäisevän päihdetyön sijoittuminen päihdetyön kokonaisuuteen.

Valomerkki –menetelmän kohderyhmänä ovat

Alaikäiset,

- jotka ovat käyttäneet päihteitä tai joiden hallussa on päihteitä.
- jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita.
- jotka ovat ensimmäistä kertaa tekemisissä viranomaisten kanssa päihtyneinä tai päihteisiin liittyvissä asioissa

Valomerkki –menetelmän tavoitteena on

- puuttua nuoren päihteidenkäyttöön ennen kuin se muodostuu ongelmaksi.
- vaikuttaa nuoren omiin ajatuksiin ja asenteisiin päihteidenkäytöstä.
- vahvistaa huoltajien kielteistä suhtautumista alaikäisen päihteidenkäyttöä koskeviin kysymyksiin.
- tukea ja antaa keinoja huoltajille alaikäisen päihdekasvatuksessa.

Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteiden käyttöön

- Avainasemassa on viranomainen, joka puuttuu nuoren päihteidenkäyttöön, päihteiden hallussapitoon tai päihtymystilaan.
- Nuoren päihteidenkäyttöön voi puuttua ja toiminnan käynnistäjänä voi toimia esimerkiksi poliisi, koulun henkilöstö, pelastusviranomaiset tai sairaalan henkilökunta.
- Nuoren tai lapsen päihteidenkäyttöön liittyvistä huomioista tehdään ilmoitus sosiaalipäivystykseen.
- Sosiaalipäivystys ohjaa lastensuojeluilmoituksen perhekeskukseen jatkokäsittelyyn (arvioidaan ohjataanko valomerkkikeskusteluun vai tehdäänkö palvelutarpeen arviointi) tai ohjaa suoraan Valomerkkikeskusteluun (kontaktoi vanhemmat ja lähettää ilmoituksen valomerkkikoordinaattorille)
- Poikkeustapauksissa Valomerkkikeskusteluun voidaan ohjata ilman lastensuojeluilmoitusta esim. seuraavissa tapauksissa:
 - Vanhemmat toivovat Valomerkkikeskusteluun pääsemistä, jotta päihteistä keskusteluun saadaan tukea ammattilaiselta
 - Koulussa nousee huoli tai nuori itse ilmaisee huolta esim. nikotiinituotteiden käytöstä.

Toiminta käynnistyy kuitenkin AINA konsultoimalla valomerkkikoordinaattoria

Huomioitavaa on, että valomerkkikeskustelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja nuoren ohjaamiseen valomerkkiin pitää olla vanhempien suostumus.

Mikäli nuoresta nousee/on muutakin lastensuojelullista huolta, tehdään lastensuojeluilmoitus

Valomerkkikoordinaattori sopii tapaamisajan huoltajien ja varhaisen puuttumisen tiimiin (Valomerkkitiimi) kuuluvien työntekijöiden kanssa.

Valomerkkikeskustelun prosessi

Varhaisen puuttumisen malli nuorten päihteiden (alkoholi, tupakka ja muut nikotiinituotteet) käyttöön.

SOSIAALIPÄIVYSTYS

Arvioi tilanteen ja päättää jatko-ohjauksesta (perhekeskukseen jatkokäsittelyyn tai suoraan Valomerkkikeskusteluun). Mikäli nuori ohjataan Valomerkki-keskusteluun, sosiaalipäivystys informoi vanhempia ohjauksesta. Tieto nuoresta saapuu suojatulla sähköpostilla perhekeskuksen Valomerkki-koordinaattorille, joka huolehtii keskustelun toteutumisesta.

POLIISI

puuttuu nuoren päihteiden käyttöön/hallussapitoon ja ilmoittaa asiasta sosiaalipäivystykseen

MUU TOIMIJA

(esim. koulun henkilökunta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, nuorisotoimi) toteaa nuoren päihteiden käytön ja tekee lastensuojeluilmoituksen sosiaalipäivystykseen

MUU TOIMIJA

(esim. koulun henkilökunta, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, nuorisotoimi) **konsultoi** oman alueen Valomerkkikoordinaattoria mahdollisuudesta ohjata nuori valomerkkikeskusteluun esim. Vanhempien tai nuoren omasta toiveesta (nuoresta ei ole muuta lastensuojelullista huolta)

VALOMERKKI-KESKUSTELU JA – KOORDINAATIO

VALOMERKKIKOORDINAATTORI ilmoittaa nuorelle ja huoltajille keskustelun ajan ja paikan sekä ilmoittaa Valomerkkityöparille keskustelusta

Mikäli pieni/tuntuva huoli nuoresta jatkuu Valomerkki-keskustelun jälkeenkin, ohjataan nuori esim. Omin jaloin – toimintamallin osaaavalle ammattihenkilölle.

Mikäli nuori ja huoltajat eivät saavu useamman yrityksen jälkeen keskusteluun → tehdään uusi lastensuojeluilmoitus

Mikäli nuoresta nousee suuri huoli → tehdään lastensuojeluilmoitus

Mikäli nuoresta ei nouse huolta, Valomerkkityöpari toteaa intervention riittäväksi ja toiminta päättyy.

Valomerkkikoordinaattorit ilmoittavat käydyt valomerkkikeskustelut hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön koordinaattorille (HYTE-yksikkö) sovituin väliajoin.

Käytännön huomioita

- Valomerkki-keskustelut pyritään järjestämään mahdollisimman pian ilmoituksen saapumisesta
- Keskusteluun kutsutaan nuori ja hänen huoltajansa ja keskusteluun osallistuu kaksi työntekijää
- Keskustelussa nuori kertoo tapahtuneesta omin sanoin ja myös huoltajat saavat mahdollisuuden osallistua keskusteluun ja kommentoida nuoren vastauksia
- Keskusteluista ei ole välttämätöntä tehdä kirjauksia, eikä keskustelulomakkeita säilytetä.
- Pääsääntöisesti yksi keskustelu/nuori, mutta ohjautumiset arvioidaan yksilöllisesti
- Toteuttajataholla yhteispalaverit säännöllisesti
- Seuranta varten Valomerkkikoordinaattorin toivotaan keräävän seuraavat tiedot: nuoren ikä ja sukupuoli, asuinkunta sekä päivämäärä.

Valomerkki -haastattelulomake

Päihdepuhuttelu lomake

- Taustatiedot
- Kysymykset nuorelle
- Kysymykset vanhemmalle
- Haastattelijan havainnot, huolen aste?
- Huolen vyöhykkeistö
 - Huolen vyöhykkeistö on kehitetty työntekijän avuksi ja sillä on mahdollista jäsentää ja tutkia lapsen, nuoren ja perheen tilanteesta nousutta huolta
 - Vyöhykkeistöä ei saa käyttää asiakkaiden luokitteluun
- Mahdollinen jatko-ohjaus

Huolen vyöhykkeistö

- Huolen vyöhykkeitä on neljä. Huoli nähdään jatkumona, jonka yhdessä ääripäässä on tilanne, johon ei liity huolta, ja toisessa ääripäässä suuren huolen tilanne.
- Huolen vyöhykkeistö on kielikuva ja sen rajat ovat joustavia. Vyöhykkeet eivät varsinaisesti sijaitse missään, eivätkä huolet arjessa sijoitu minkäänlaisiin tarkkarajaisiin vyöhykkeisiin. Vyöhykkeet ovat sen sijaan yritykset muodostaa kieltä, jolla päästään puhumaan itse kunkin kokonaisvaltaisista kokemuksista
- Lähde: Esa Eriksson & Tom Erik Arnkil (2012) Huoli puheeksi – Opas varhaisista dialogeista. Stakes, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60.

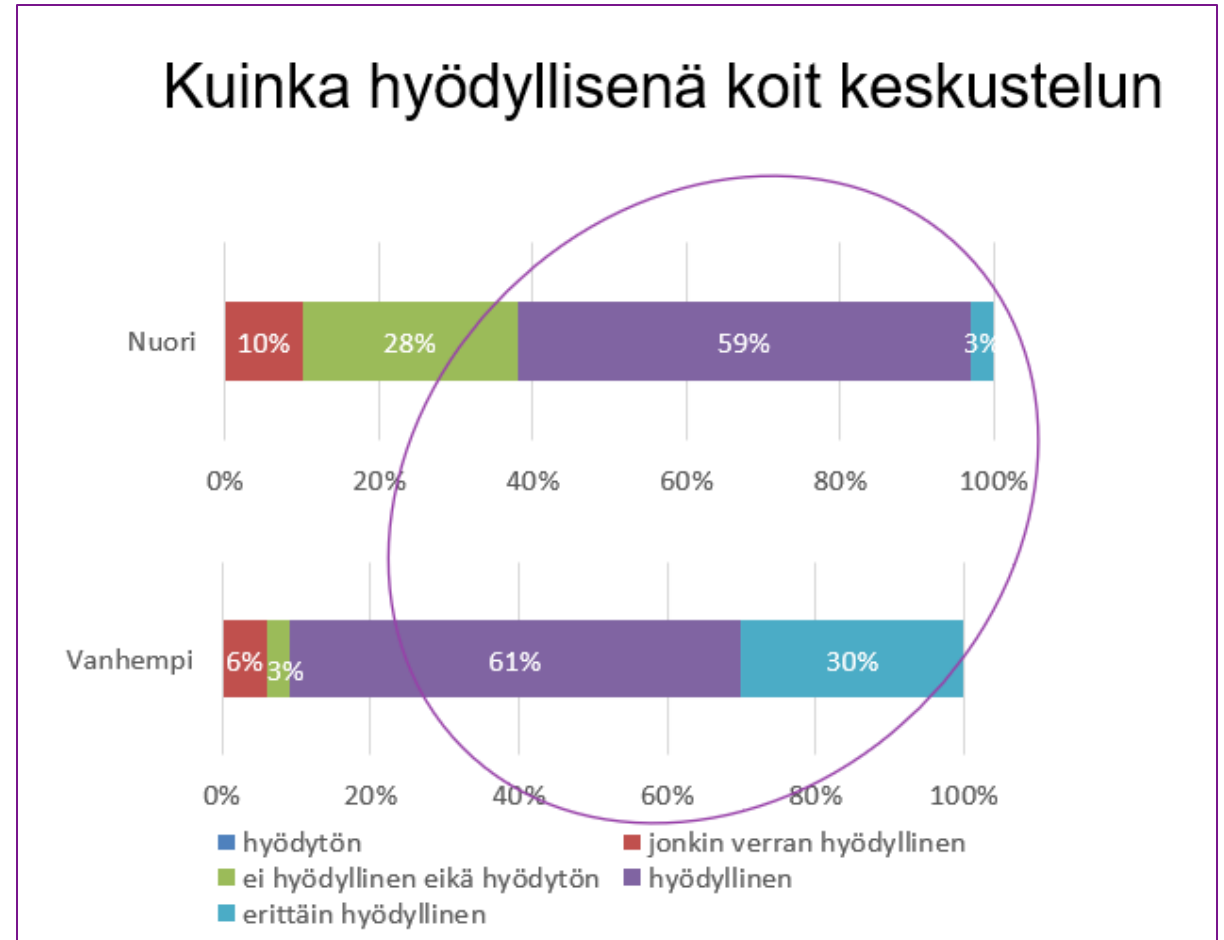
Huolen vyöhykkeistö (Arnkil & Eriksson) auttaa työntekijää arvioimaan tuen ja yhteistyön tarvetta

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	HARMAA VYÖHYKE TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan. Toiminta liittyy hyvin kokonaisuuteen ja tapahtuu aiottuja seurauksia.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuva. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

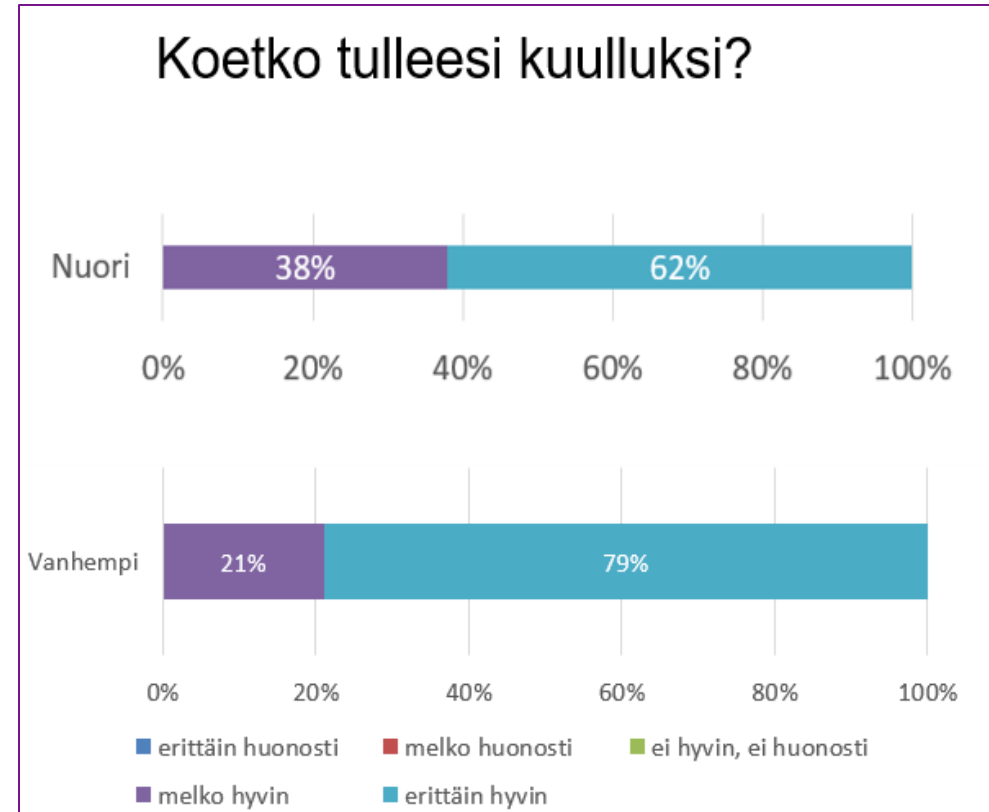
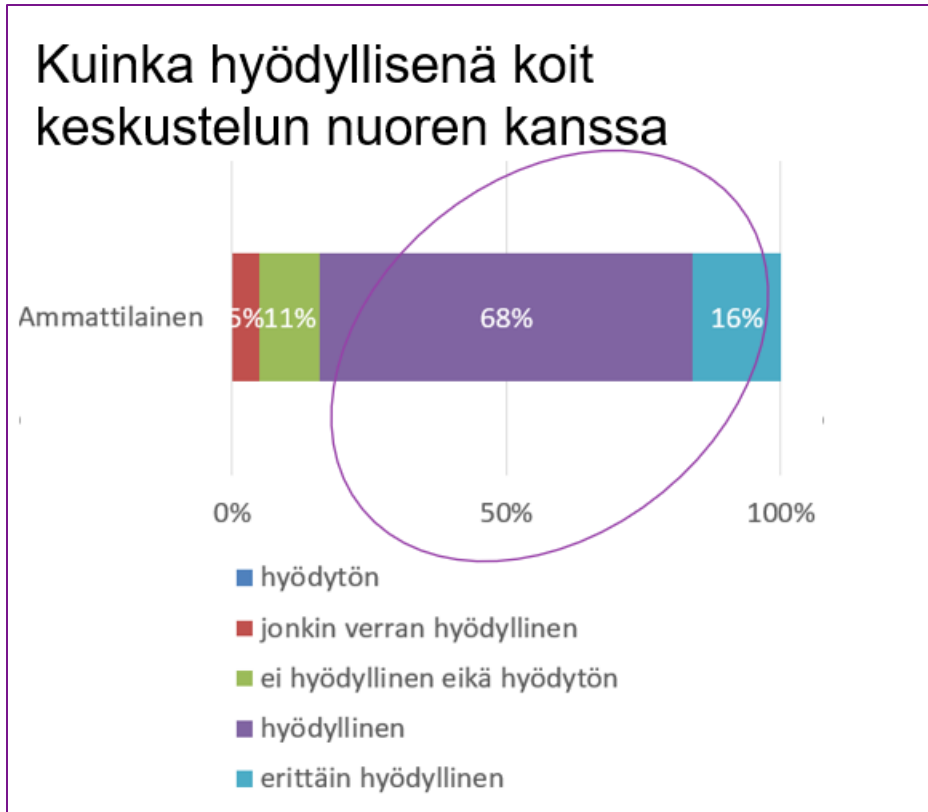
Mitä vaikutuksia Valomerkkikeskustelun systemaattisesta juurruttamisesta ja koordinaatiosta on?

1. Tietoisuus toiminnasta
2. Tietoisuus jatkoseuraamuksista
3. Asiat avoimesti esillä
4. Valomerkkiprosessi
5. Nopea puuttuminen ja tuki tarvittaessa

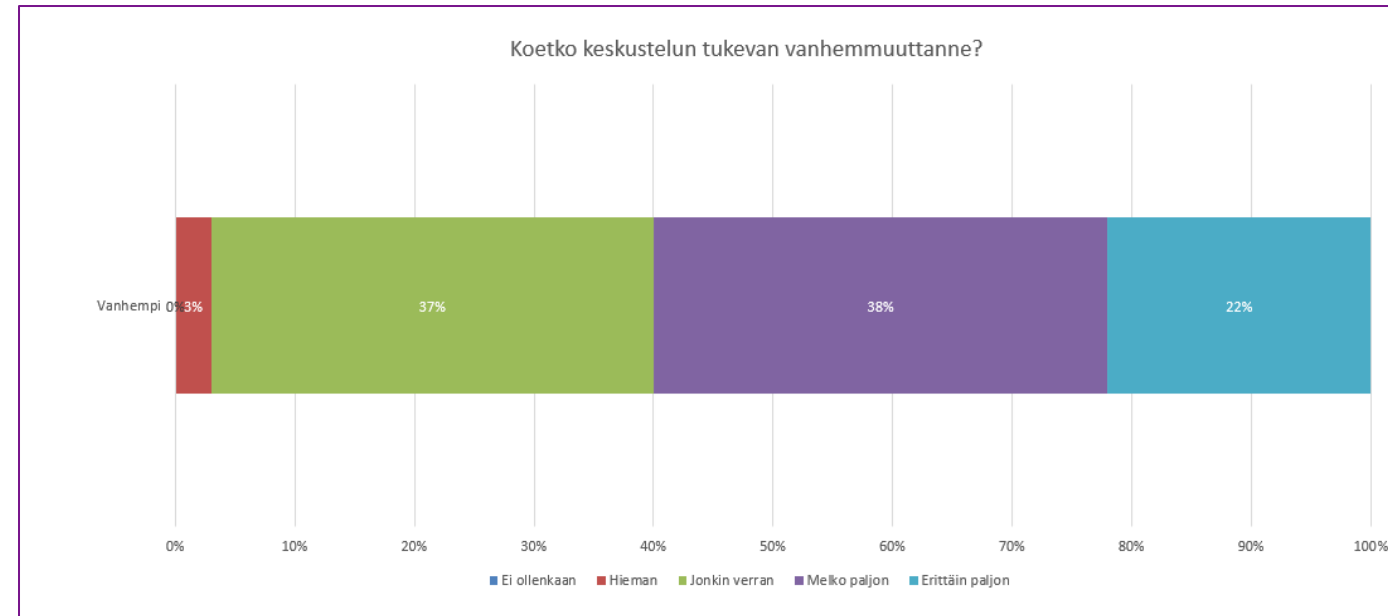
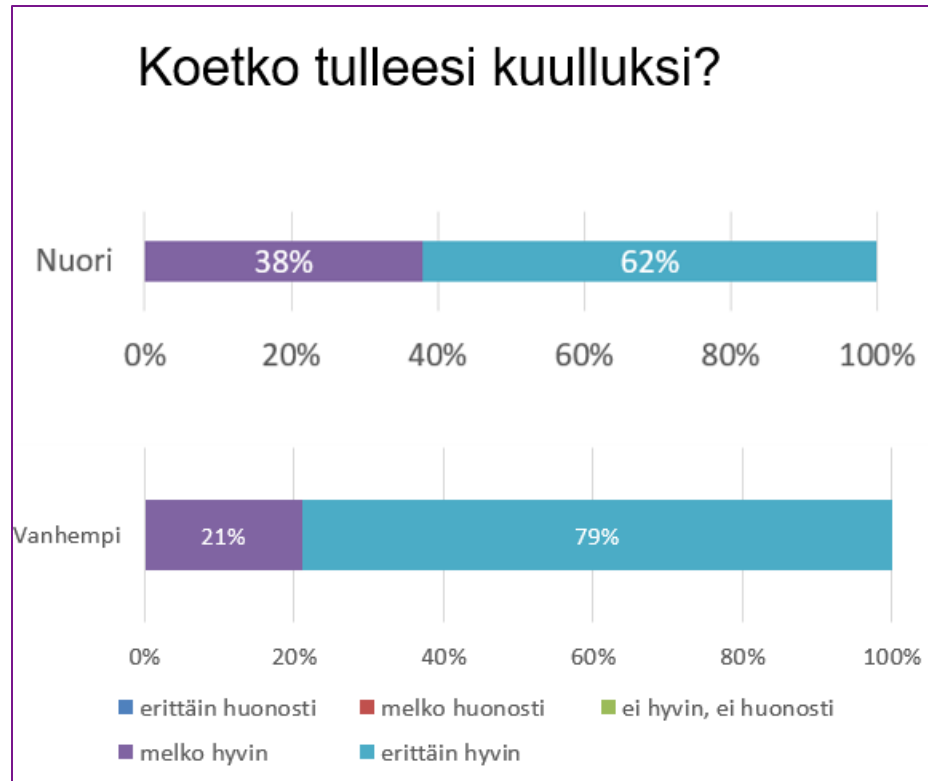
Mitä vaikutuksia Valomerkkikeskustelun systemaattisesta juurruttamisesta ja koordinaatiosta on?

Valomerkkimenetelmän pilotointi Satakunnassa: tuloksia (2020)

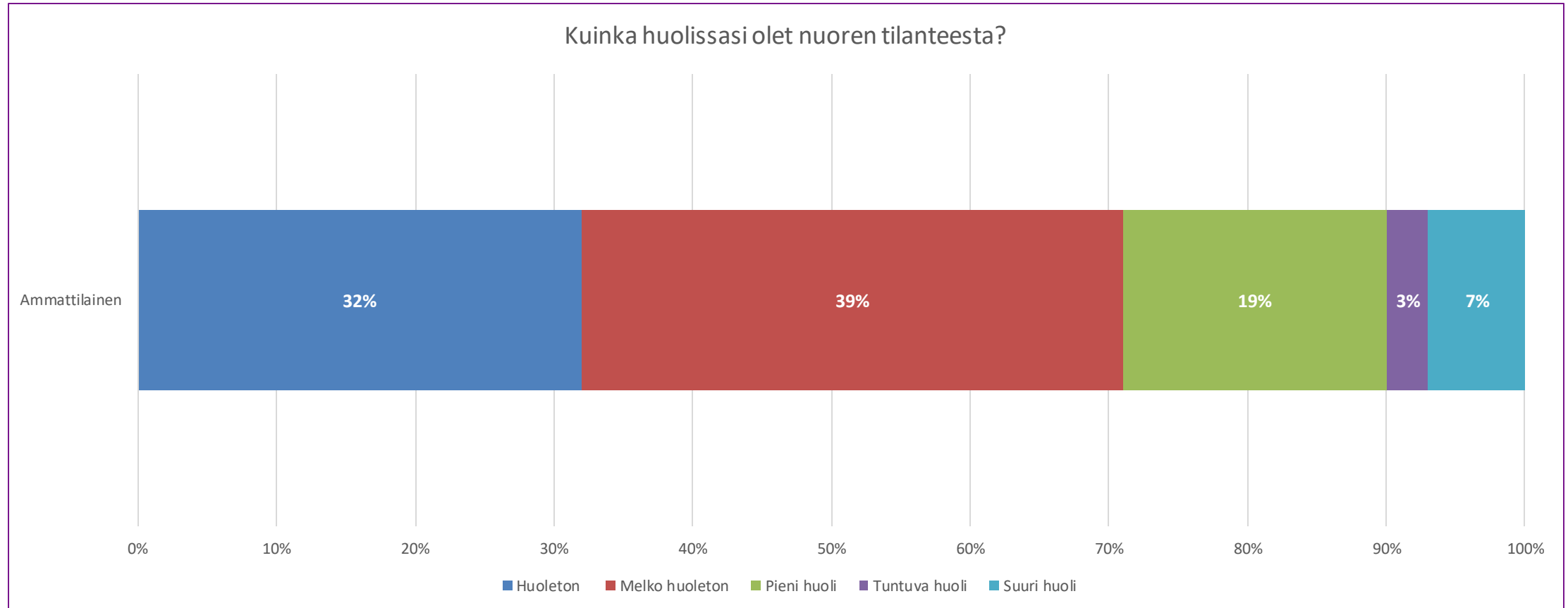
Mitä vaikutuksia Valomerkkikeskustelun systemaattisesta juurruttamisesta ja koordinaatiosta on?

Valomerkkimenetelmän pilotointi Satakunnassa: tuloksia (2020)

Mitä vaikutuksia Valomerkkikeskustelun systemaattisesta juurruttamisesta ja koordinaatiosta on?

Valomerkkimenetelmän pilotointi Satakunnassa: tuloksia (2020)

Muut dokumentit työn aloittamiseksi ja tueksi

- Tulostettavia esitteitä (A4 ja A5)
- Tiedote vanhemmille
- Valomerkki –keskustelulomake
- Tiedote henkilökunnalle
- Wilmatiedote

Miten me aloitamme?

- Kuka koordinoi?
- Ketkä pitävät keskusteluita?
- Miten sovitaan ajankohdat?
- Miten tiedotetaan toiminnan alkamisesta vanhempia, nuoria, henkilökuntaa?
- Missä keskustelut pidetään?
- Kuinka usein tiimimme kokoontuu?
- Toiminnan arviointi?
- Tilastointi ja seuraaminen

Kiitos!

Koulutusmateriaalin on laatinut Jenni Lahtinen, Selvin päin Satakunnassa –hanke (2018-2020). Kanssakirjoittajat ja päivittäjät: Anna Kenni (Porin kaupunki ja Kanta-Hämeen ha), Jenni Laurila (Satakunnan ha) ja Tellu Rosenqvist (Satakunnan ha)